

НАУКОВЕ ЖИТТЯ SCIENTIFIC LIFE

ВИДАТНІ ДІЯЧІ ТА ВИЗНАЧНІ ПОДІЇ В ГАЛУЗІ КРИМІНАЛІСТИКИ EMINENT PERSONALITIES AND SIGNIFICANT EVENTS IN THE FORENSIC SCIENCE

УДК 343.982.3(092)"19"

DOI: 10.37025/1992-4437/2022-37-1-101

В. М. Чисніков, доктор юридичних наук, доцент,
головний науковий співробітник
відділу науково-інформаційної
та редакційно-видавничої діяльності,
Державний науково-дослідний інститут
МВС України, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2020-7298>
email: vchisnikov@ukr.net
тел.: +38(097)-736-21-00

МИХАЙЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ ЖАБЧИНСЬКИЙ (1863–?) – ОДИН ІЗ КРИМІНАЛІСТІВ-ДАКТИЛОСКОПІВ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Висвітлено новаторську службову діяльність завідувача реєстраційного бюро Варшавського сиссного відділення, а також філії Центрального реєстраційного бюро Департаменту поліції у Варшаві Михайла Олександровича Жабчинського (1863 – після 1919) – відомого криміналіста-практика початку ХХ ст., одного з піонерів застосування науково-технічних засобів у поліцейських органах, автора багатьох праць із питань реєстрації злочинного елементу. Михайло Олександрович перший з експертів-дактилоскопів виступав у судових засіданнях у кримінальних справах (1909–1912), читав лекції та проводив заняття зі студентами-юристами Варшавського університету і слухачками – юристками Варшавських вищих жіночих курсів (1912). Наразі подальшу долю Жабчинського не встановлено, не знайдено і його фото. Тож, у біографії Михайла Олександровича багато білих плям, що чекають на дослідників, у першу чергу з-поміж польських колег.

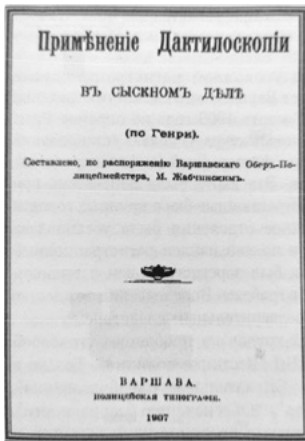
Ключові слова: М. О. Жабчинський; Варшавське сиссне відділення; антропометрія; дактилоскопія; Варшавська філія Центрального реєстраційного бюро Департаменту поліції; «Вісник поліції».

Криміналіста-практика Михайла Олександровича Жабчинського сучасники називали серед небагатьох діячів, які звернули увагу на «світло із Заходу» та ознайомили з ним російське суспільство в низці друкованих праць (Л. К., 1914, s. 496), вважали його неабияким за енергією діячем у новій галузі (Л. К., 1915, s. 717), а також «відомим у Росії дактилоскопом» (Miller, 2013, s. 212). У сучасній криміналістичній літературі перші короткі біографічні відомості про нього з'явилися лише на початку ХХІ ст. (Chisnikov, 2005, s. 50–51; Koldaev, 2005, s. 14, 55; Chysnikov, 2007; Chysnikov, 2009, s. 257; Chysnikov, 2011, s. 765; Chisnikov, 2013, s. 492–496).

М. О. Жабчинський народився 1863 р. у Лідському повіті Віленської губернії (*Lichnaia kartochka*

sotrudnika Narodnogo Komissariata Vnutrennikh Del Zhabchinskogo Mikhaila Aleksandrovicha, b. d.), нині Лідський район Гродненської області, Республіка Білорусь. Є підстави вважати, що Михайло Олександрович закінчив Полтавський кадетський корпус (1882) і проходив службу в 7 саперному батальйоні (Pavlovskii (Sost.), 1890, s. 72). Після виходу у відставку колишній офіцер поступив у поліцію і на початку ХХ ст. очолив реєстраційне бюро Варшавського сиссного відділення. Будучи гарячим прихильником дактилоскопії, він одним із перших у Росії став впроваджувати дактилоскопічну систему реєстрації злочинців (після Києва).

У Варшаві 1907 р. Жабчинський видав практичний посібник із дактилоскопії – «Применение

дактилоскопії в сис-
сном деле (по Генри)». Зазначимо, що це видання сьогодні становить бібліографічну рідкість.

Структурно посібник складається з передмови, чотирьох розділів і додатків. У передмові, акцентуючи увагу на важливому значенні антропометрії в розшуковій справі, наголошено на особливій ролі дактилоскопії в розкритті злочинів як способу більш цінного, ніж антропометрія, яка дає точний відбиток руки злочинця, а отже допомагає скористатися залишеними на місці події «документами» у вигляді слідів цієї самої руки (Zhabchinskii, 1907, s. 3).

У першому розділі оцінюються антропометричні та дактилоскопічні системи реєстрації за

шістьма параметрами, порівнюючи які усі переваги були на боці дактилоскопії. Другий і третій розділи присвячено класифікації папілярних узорів, що охоплює два класи: дуги та петлі (перший клас), воронки та змішані візерунки (другий клас), і ґрунтовному висвітленню особливостей кожного з них. У четвертому розділі досить докладно викладено порядок реєстрації пальцевих відбитків, виведення дактилоформул тощо. Як додаток запропоновано зразок дактилоскопічного листка з докладним описом його заповнення, а також реєстраційна таблиця для визначення дактилоформул.

Михайло Олександрович розробив спрощену систему реєстрації злочинців, яка демонструвалася на Дрезденській виставці (1908) і дістала схвальні відгуки в її організаторів та учасників. Сутність цієї системи полягає в тому, що на кожного затриманого складалися спрощені відомості: 1) оголошені ним прізвище, ім'я, по батькові, 2) його фотографія, прикмети (шість пунктів) і три дактилоскопічні відбитки обох рук (Zhabchinskii, 1909, s. 296–298).

Картка спрощеної системи реєстрації злочинців

Тому логічно, що серед поліцейських установ Росії перші випадки ідентифікації особи злочинця за допомогою дактилоскопії з'явилися саме у Варшаві. Так, у лютому 1909 р. журнал «Вісник поліції» повідомляв, що у Варшавському сисному відділенні за допомогою дактилоскопічної реєстрації встановлено особи злочинців: Мошека Розенберга, який назвався Ароном Коном, та Абрама Ляпона, що видав себе за Вігдора Ляпона (*Borba s prestupnostiu*, 1909, s. 93). Упродовж 1909 р. там під час реєстрації 6277 осіб за допомогою дактилоскопії встановлено 82 злочинці, які назвалися вигаданими прізвищами (Miller, 1913, s. 214).

Про ефективність дактилоскопічної системи кримінальної реєстрації також свідчить такий

випадок, що підвищив авторитет Варшавського сисного відділення серед поліцейських установ європейських країн. На околиці Рима 22 березня 1909 р. виявлено труп невідомого чоловіка – російського підданого. Поліцейська префектура з метою встановлення його особи склала реєстраційну картку з фотографією (анфас та профіль), антропометричними вимірами та відбитками пальців. Цю картку було надруковано при розшуковому циркулярі та розіслано в сисні поліції та реєстраційні бюро великих міст Європи. Після надходження циркуляра до Варшавського сисного відділення було встановлено дактилоскопічну формулу відбитків пальців убитого та за нею знайдено реєстраційний листок із

фотографією грабіжника Тарановича. Злочинець був зареєстрований у сискному відділенні 3 жовтня 1908 р. під час затримання за співучасть у грабежі. Згодом тотожність убитої в Римі особи і Тарановича підтверджено попереднім слідством (Lebedev, 1909, s. 26).

Журнал «Вісник поліції»

Михайло Олександрович – автор численних праць із проблем кримінальної реєстрації, опублікованих у відомчому журналі МВС «Вісник поліції». Перші з них: «Применение научных методов к розыску преступников», «Сеть регистрационных бюро», «Упрощенная система регистрации преступников», «По поводу регистрации братьев-близнецов» (1909); «Пример применения «уголовной тактики» в расследовании преступлений», «Дактилоскопия (из практики применения)» (1910).

Дуже плідним для Михайла Олександровича виявився 1913 р., у якому оприлюднено понад десять статей: «Желательные преобразования»; «Полицейское устройство»; «Полицейское наблюдение»; «Техника полицейского учета»; «Обеспечение безопасности»; «Профессиональное со-

вершенствование»; «По поводу регистрации преступников»; «Техника и динамика полицейских функций»; «Причины дееспособности полиции Запада»; «Постороннее влияние» та ін.

На сторінках журналу він жваво дискутував із відомим криміналістом, доктором медицини К. Г. Прохоровим – прихильником поліцейської антропометрії в поєднанні з дактилоскопією, а також із судовою фотографією, яку вважав невід'ємною частиною криміналістичних методів реєстрації злочинного елементу (Prokhorov, 1913a, 1913b). Жабчинський, у свою чергу, пропонував ліквідувати в Росії антропологічну систему, замінивши її дактилоскопією. При цьому Михайло Олександрович стверджував, що антропометрію А. Бертільйона і «словесний портрет» Рейсса необхідно викинути за борт, оскільки ці методи нині залишені поліціями майже всіх держав, крім Росії (Zhabchinskii, 1913, s. 137).

К. Г. Прохоров

У вересні 1912 р. Жабчинський очолив філію Центрального реєстраційного бюро (ЦРБ) Департаменту поліції, створену на базі Варшавського сискного відділення. Основною його функцією був обмін між сисними відділеннями Привіслинського краю матеріалами про професійних злочинців. Для досягнення цієї мети всі сискні відділення краю мали надсилати до бюро реєстраційні картки всіх злочинців, за винятком тих, злочинна діяльність яких мала місцевий характер. Бюро ж надсилало в сискні відділення краю копії реєстраційних карток злочинців, які займаються «відхожим злочинним промислом». На варшавське бюро покладалося також провадження експертиз у галузі антропометрії та дактилоскопії під час розшуків у кримінальних справах у Варшаві. У разі скоєння «видатних злочинів» поза Варшавою ці обов'язки покладалися на них за особливою угодою між губернатором і варшавським оберполіцеймейстером (Ryzhov, 2001, s. 109).

Михайло Олександрович перший серед криміналістів-практиків почав читати лекції та проводити практичні заняття з криміналістики зі студентами вищих навчальних закладів Варшави. Так, наприклад, 18 березня 1912 р. реєстраційне бюро Варшавського сискного відділення відвідали студенти-юристи 3-го курсу Імператорського варшавського університету (60 осіб) разом із професором кримінального права В. В. Єсиповим, а слідом за ними – юристки-слухачки Варшавських вищих жіночих курсів (25 осіб). І тій і тій групі

учнів, писав «Вісник поліції», докладні пояснення з питань антропометрії та дактилоскопії люб'язно давав завідувач реєстраційного бюро М. О. Жабчинський. Він також прочитав студентам і курсисткам докладні лекції про різні форми та види реєстрації злочинців із найдавніших часів і дотепер. Крім теоретичного ознайомлення слухачів із початками антропометрії та дактилоскопії Михайло Олександрович проінформував обидві аудиторії про практику їх застосування, демонструючи порядок антропометричних вимірів за допомогою спеціальних інструментів, порядок застосування прийомів відшукання слідів на місці події, порядок розподілу та зберігання реєстраційних карток тощо. Наприкінці він зробив дактилоскопіювання двох заарештованих, після чого відбитки пальців зрівив із реєстраційними картками, внаслідок чого був встановлений рецидивіст. На прощання Михайло Олександрович подарував студентам і курсисткам свою брошуру «О регистрации преступников и о приемах исследования преступлений» (1912) (*Studenty v registratsionnom biuro Varshavskogo syskного oddeleniia*, 1912, s. 348).

Жабчинському належить пальма першості і в проведенні перших у Росії дактилоскопічних експертиз. Зокрема, перший такий випадок стався восени 1909 р. До Варшавського сискного відділення звернувся заможний фабрикант, який заявив, що з його квартири зникли цінні речі на значну суму. При цьому слідів злочину виявлено не було. Під час огляду місця події на ковпаку годинника були знайдені відбитки пальців, один з яких зберігся досить чітко. Порівнянням цього відбитка з відбитками пальців підозрюваних у скоєнні злочину встановлено його тотожність із великим пальцем руки особи, яка найменше ви-

кликала підозру у скоєнні крадіжки (Zhabchinskii, 1910a, s. 17).

28 листопада 1909 р. у буд. 22, що на вул. Новий Світ (Варшава), в одній із квартир було знайдено труп зарізаної вдови Вишкевич. Під час огляду місця події на правих дверцятах полірованої шафи було виявлено плями крові, а правіше, на боковій її поверхні, сліди розмазаної крові. Припущення, що в цьому місці вбивця міг опертися лівою рукою за дверцята шафи, витирав праву руку від слідів крові, знайшло підтвердження у вигляді виявлених відбитків вказівного, середнього пальців і мізинця лівої руки. Порівняння їх із відбитками пальців кількох підозрюваних довело, що відбитки одного з них збіглися. Через кілька днів розшуковці знайшли викинутий вбивцею ніж, на якому було виявлено досить чіткий відбиток великого пальця лівої руки того самого суб'єкта (Zhabchinskii, 1910c, s. 142–143).

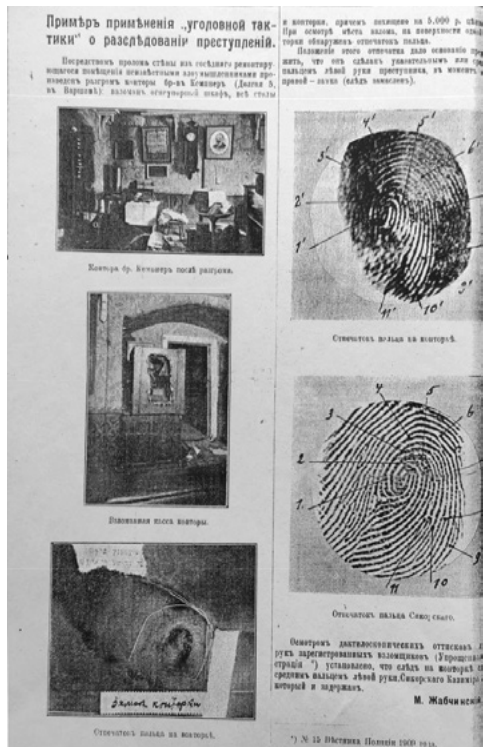
5 грудня 1909 р. у буд. 10, що на вул. Маршалковській (Варшава), у квартирі лікаря Зенцякевича знайдено труп убитого лакея Лапинського, який служив у нього. Оглядом місця події було встановлено, що з дерев'яної скрині Зенцякевича, замок якої зламаний, зникли гроші, які зберігалися в коробці від цигарок. Цю розкриту порожню коробку знайдено під столом, неподалік від скрині. Її вилучено та досліджено в антропометричному кабінеті сискного відділення. З'ясувалося, що на коробці є відбиток пальця лівої руки.

У результаті розслідування кримінальної справи затримано підозрюваних: Боронського і Яворського. В останнього сискні агенти вилучили викрадені в Лапинського гроші, а участь Боронського у скоєному злочині доказано завдяки відбитку пальця його лівої руки, який повністю збігся з відбитком пальця, знайденим на коробці від цигарок, у якій Лапинський зберігав гроші (Zhabchinskii, 1910b, s. 83).

10 січні 1910 р. у Варшаві невідомі злочинці вночі, проламавши стіну з сусіднього приміщення, що ремонтувалося, пробралися в контору братів Кемпнер, розташовану в буд. 5, що на вул. Довгій. Вони зламали вогнетривкий сейф, усі столи та конторки і викрали цінності на 5 тис. руб.

Під час огляду місця події на поверхні замка однієї з конторок виявлено відбиток пальця, розміщення якого давало підстави припустити, що він залишений вказівним або середнім пальцем лівої руки злочинця. Дослідження дактилоскопічних відбитків лівих рук, зареєстрованих у Варшавському сискному відділенні «ведмежатників», виявило, що відбиток пальця, залишений на конторці, тотожний відбитку середнього пальця лівої руки професійного зломника Казимира Сікорського (Zhabchinskii, 1910d, s. 174).

Затриманий як підозрюваний Сікорський свою причетність до скоєного злочину не визнав і навіть надав алібі, яке підтвердив його знайомий – свідок. Попри встановлене «алібі» судовий слідчий, керуючись висновком експерта Жабчинського, пред'явив Сікорському обвинувачення й направив кримінальну справу до суду.

17 червня 1910 р. справа Сікорського розглядалася Варшавським окружним судом. Обвинувачення будувалося тільки на єдиному доказі – відбитку вказівного пальця лівої руки Сікорського, знайденого на місці скоєного ним злочину. Експертом у судовому засіданні виступав Михайло Жабчинський, який ознайомив членів суду з правилами дактилоскопії, її науковістю, практикою застосування тощо. Незважаючи на заперечення захисника та невизнання підсудним своєї вини в інкримінованому злочині, суд, керуючись тільки висновком експерта-дактилоскопа, засудив злочинця до ув'язнення в арештантських відділеннях строком на п'ять років (Borisov et al., 2002, s. 277–278).

Отже, у цій кримінальній справі висновок дактилоскопічної експертизи мав вирішальне значення. Це був перший у Російській імперії випадок, коли суд тільки на підставі дактилоскопічного дослідження виніс обвинувальний вердикт.

У серпні 1911 р. Михайло Олександрович виступив експертом у судовому засіданні Варшавського окружного суду в кримінальній справі графа Ронікера, обвинуваченого у вбивстві, що набуло великого суспільного резонансу (*Delo o predumyshlennom ubiistve*, 1911, s. 34–38).

18 вересня 1912 р. Жабчинський виступив як

експерт у Седлецькому окружному суді у справі Груфінкеля, який намагався позбутися доказу – відбитка пальця, залишеного ним на місці події. Обпаливши середній палець своєї лівої руки, він сподівався «стерти» папілярні лінії. Проте висновок експерта підтвердив їхню ідентичність (І. Т., 1912, s. 976).

Михайло Олександрович 1915 р. підготував і видав «Букварь современного городского», що складався із 60 параграфів (за абеткою), кожен з яких мав свою назву. У передмові укладач писав про те, що різноманітність і невизначеність обов'язків, які покладають на поліцію, поступово відсунули на задній план її основне професійне значення – забезпечувати спільну безпеку. Це коротке зведення сучасних прийомів і засобів здійснення поліцією її головного призначення мати на меті відновити загалом втрачене уявлення про висококультурну місію поліції (М. Zh., 1915, s. 3).

Після початку Першої світової війни Жабчинський разом із реєстраційними матеріалами Варшавського сисного відділення та філії ЦРБ прибув до Москви, де працював до падіння самодержавства, друкуючи свої праці у «Віснику поліції»: «Кое-что о полицейской регистрации»; «Полицейская дееспособность»; «Полицейская техника»; «Об истинном назначении полиции» (1916).

У своїй останній статті він наголошував, що в період воєнного часу поліція залежить від воєнної влади і мусить братися за «все». Тому Жабчинський пропонував звільнити поліцію від адміністративної залежності військових, щоб виконувати тільки свої прямі обов'язки – забезпечувати внутрішню безпеку і порядок. При цьому він пропонував вжити низку заходів (Zhabchinskii, 1916, s. 338–339).

За радянської влади Михайло Олександрович був зарахований (5 вересня 1918 р.) викладачем Школи інструкторів Головного управління міліції НКВС РСФРР із місячним окладом 775 руб. У його Особистій картці, складеній 8 лютого 1919 р., зазначалося, що він є безпартійним, членом професійного союзу службовців м. Москви та околиць, утримує на свій зарібок дружину, з якою проживає за адресою: вул. Тверська, буд. 19 (колишнє володіння Міхеєва), кв. 115. Стосовно відбування військової повинності зазначалося – «призову не підлягає за роками». Викладацька діяльність Жабчинського тривала трохи більше ніж пів року. 24 квітня 1919 р. він звільнений «унаслідок невідповідності займаній посаді» (*Gosudarstvennyi arkhiv Rossiiskoi Federatsii*).

Зауважимо, що привезені Жабчинським із Варшави матеріали використав П. С. Семеновський, коли писав книгу «Дактилоскопия как метод

П. С. Семеновський

регистрации». У передмові автор наголошував, що матеріалами для досліджень йому слугували реєстраційні картки дактилоскопічного бюро Московського карного розшуку, а також колишнього сисного відділення Варшави (Semenovskii, 1923, s. 5).

Як склалася подальша доля Михайла Олександровича Жабчинського нам, на жаль, встановити не вдалося. Проте ймовірно, що після Ризького мирного договору з Польщею (жовтень 1920 р.) він повернувся до Варшави, де й провів решту свого життя.

Хочеться вірити, що біографією криміналіста, яка має ще багато білих плям (не знайдено навіть його фото), зацікавляться, у першу чергу, варшавські колеги. І ми дізнаємося багато нового про цю неординарну людину.

References

- Borba s prestupnostiu. (1909). *Vestnik politcii*, 5, 93 [in Russian].
- Borisov, A. V., Mironov, A. I., Polubinskii, V. I., Kaziulin, V. A., Sokolov, V. N., Titkov, V. I., & Shtutman, S. M. (2002). Politceiskie uchety. V S. I. Girko (Red.), *Organy vnutrennikh del Rossii* (Organy vnutrennikh del Rossiiskoi imperii. T. 1, s. 264–282). M.: VNII MVD Rossii. [in Russian].
- Chisnikov, V. N. (2005). Stanovlenie daktiloskopii v Rossiiskoi imperii. V A. A. Poltavskii, Iu. V. Dimitrova (Sost.), *Ispolzovanie daktiloskopicheskoi informatsii v raskrytii i rassledovanii prestuplenii: problemy i puti sovershenstvovaniia: sb. materialov mezhdunar. nauch.-prakt. konf.* Kiev: GNIEKTc MVD Ukrainy [in Russian].
- Chysnikov, V. M. (2007). Pershi daktyloskopichni doslidzhennia (ekspertyzy) v Rosiiskii imperii (1907–1910 rr.). *Kryminalistychnyi visnyk*, 2(8), 182–190 [in Ukrainian].
- Chysnikov, V. M. (2009). Zhabchinskii Mikhailo Oleksandrovich. U Є. M. Moiseev, V. Ia. Tatcii, & Iu. S. Shemshuchenko (Vidp. Red.), *Mizhnarodna politceiska enciklopediia* (T. V. Kriminalno-protcesualna ta kriminalistichna diialnist politceiskikh organizatsii, s. 257). Kiiiv: Atika [in Ukrainian].
- Chysnikov, V. M. (2011). *Syskna politsiia na Ukraini za chasiv Rosiiskoi imperii (1880–1917 pp.): istoriko-pravove doslidzhennia* (Kn. 1. Dokumenty i materialy: navch. Posib). Kyiv: NikaNova [in Ukrainian].
- Chisnikov, V. N. (2013). Zhabchinskii Mikhail Aleksandrovich [in Russian]. U Verbenskyi, M. H., Hyrko, S. I., Protsenko, T. O., Chysnikov, V. M., Pluhatar, T. A., Nikitina, I. E., & Laptiev, S. H., *Kryminalistychni reiestratsiino-dovidkovi y sudovo-ekspertni ustanovy Ministerstva vnutrishnikh sprav ta Ministerstva yustytsii Rosiiskoi imperii (1889–1917 pp.)* (Kn. 1, s. 492–496). Kyiv; Kharkiv: DNDI MVS Ukrainy [in Ukrainian].
- Delo o predumyshlennom ubiistve. (1911). *Pravo*, 34–38 [in Russian].
- Gosudarstvennyi arkhiv Rossiiskoi Federatsii. (F. 393. Op. 85. D. 8824. L. d. 2). Moskva, Rossiia [in Russian].
- I. T. (1912). Otpechatok paltca ulichil. *Vestnik politcii*, 44, s. 976.
- Koldaev, V. M. (2005). *Iz istorii prakticheskoi kriminalistiki v Rossii*. M.: LeksEst [in Russian].
- Lebedev, V. I. (1909). *Daktiloskopiia (paltcepechatanie)*. SPb. 80 s. [in Russian].
- Lichnaia kartochka sotrudnika Narodnogo Komissariata Vnutrennikh Del Zhabchinskogo Mikhaila Aleksandrovicha (b. d.). Gosudarstvennyi arkhiv Rossiiskoi Federatsii. (F. 393. Op. 85. D. 8824. L. d. 2). Moskva, Rossiia [in Russian].
- L. K. (1914). Sysknye otdeleniia i novyi ikh rukovoditel. *Vestnik politcii*, 28 [in Russian].
- L. K. (1915). 25-letnii iubilei russkoi nauchnoi politcii. *Vestnik politcii*, 23 [in Russian].
- Miller, A. (2013). Sovremennyi ugovolnyi rozysk. Registratsiia prestupnikov. Daktiloskopiia [in Russian]. U Verbenskyi, M. H., Hyrko, S. I., Protsenko, T. O., Chysnikov, V. M., Pluhatar, T. A., Nikitina, I. E., & Laptiev, S. H., *Kryminalistychni reiestratsiino-dovidkovi y sudovo-ekspertni ustanovy Ministerstva vnutrishnikh sprav ta Ministerstva yustytsii Rosiiskoi imperii (1889–1917 pp.)* (Kn. 1, s. 210–219). Kyiv; Kharkiv: DNDI MVS Ukrainy [in Ukrainian].
- M. Zh. (1915). *Bukvar sovremennogo gorodovogo*. Varshava: Politceiskaia tipografiia. [in Russian].
- Pavlovskii, I. F. (Sost.). (1890). *Istoricheskii ocherk Petrovskogo Poltavskogo Kadetskogo Korpusa (1840–1890)*. Poltava: Tip. Gubern. Pravleniia [in Russian].
- Prokhorov, K. (1913a). Otvet na zametku M. Zhabchinskogo. *Vestnik politcii*, 26, s. 610. [in Russian].
- Prokhorov, K. (1913b). Po povodu zametki M. Zhabchinskogo. *Vestnik politcii*, 30, s. 702 [in Russian].
- Ryzhov, D. S. (2001). *Borba politcii Rossii s professionalnoi prestupnostiu (1866–1917 gg.): monografiia*. Samara: SİuI Mİu Rossii. 144 c. [in Russian].
- Semenovskii, P. S. (1923). *Daktiloskopiia kak metod registratsii*. M. 118 s. [in Russian].
- Studenty v registratsionnom biuro Varshavskogo sysknogo otdeleniia. (1912). *Vestnik politcii*, 14, s. 348 [in Russian].
- Zhabchinskii, M. A. (1907). *Primenenie daktiloskopii v sysknom dele (po Genri)*. Varshava. 24 s. [in Russian].
- Zhabchinskii, M. (1909). Uproshchennaia sistema registratsii prestupnikov. *Vestnik politcii*, 15, s. 296–298 [in Russian].
- Zhabchinskii, M. (1910a). Primer primeniia «ugolovnoi tekhniki» v rassledovanii prestuplenii. *Vestnik politcii*, 1, s. 17 [in Russian].
- Zhabchinskii, M. (1910b). Daktiloskopiia. *Vestnik politcii*, 3, s. 83 [in Russian].
- Zhabchinskii, M. (1910c). Iz praktiki primeniia «ugolovnoi tekhniki» v rassledovanii prestuplenii. *Vestnik politcii*, 5, s. 142–143 [in Russian].

- Zhabchinskii, M. (1910d). Primer primeneniia «ugolovnoi tekhniki» v rassledovanii prestuplenii. *Vestnik politcii*, 6, s. 174 [in Russian].
- Zhabchinskii, M. (1913). Zhelatelnye preobrazovaniia. *Vestnik politcii*, 6, s. 137 [in Russian].
- Zhabchinskii, M. (1916). Ob istinnom naznacheniі politcii. *Vestnik politcii*, 12, s. 338–339 [in Russian].

Список використаних джерел

- Борьба с преступностью. (1909). *Вестник полиции*, 5, 93.
- Борисов, А. В., Миронов, А. И., Полубинский, В. И., Казюлин, В. А., Соколов, В. Н., Титков, В. И., & Штутман, С. М. (2002). Полицейские учеты. В С. И. Гирько (Ред.), *Органы внутренних дел России* (Органы внутренних дел Российской империи. Т. 1, с. 264–282). М.: ВНИИ МВД России.
- Чисников, В. Н. (2005). Становление дактилоскопии в Российской империи. В А. А. Полтавский, Ю. В. Димитрова (Сост.), *Использование дактилоскопической информации в раскрытии и расследовании преступлений: проблемы и пути совершенствования*: сб. материалов междунар. науч.-практ. конф. Киев: ГНИЭКЦ МВД Украины.
- Чисніков, В. М. (2007). Перші дактилоскопічні дослідження (експертизи) в Російській імперії (1907–1910 рр.). *Криміналістичний вісник*, 2(8), 182–190.
- Чисніков, В. М. (2009). Жабчинський Михайло Олександрович. У Є. М. Моїсєєв, В. Я. Тацій, & Ю. С. Шемшученко (Відп. Ред.), *Міжнародна поліцейська енциклопедія* (Т. V. Кримінально-процесуальна та криміналістична діяльність поліцейських організацій, с. 257). Київ: Атіка.
- Чисніков, В. М. (2011). *Сискна поліція на Україні за часів Російської імперії (1880–1917 рр.): історико-правове дослідження* (Кн. 1. Документи і матеріали: навч. посіб.). Київ: НікаНова.
- Чисников, В. Н. (2013). Жабчинский Михаил Александрович. У Вербенський, М. Г., Гирько, С. І., Проценко, Т. О., Чисніков, В. М., Плугатар, Т. А., Нікітіна, І. Е., & Лаптев, С. Г., *Криміналістичні реєстраційно-довідкові й судово-експертні установи Міністерства внутрішніх справ та Міністерства юстиції Російської імперії (1889–1917 рр.)* (Кн. 1, с. 492–496). Київ; Харків: ДНДІ МВС України.
- Дело о предумышленном убийстве. (1911). *Право*, 34–38.
- Государственный архив Российской Федерации. (Ф. 393. Оп. 85. Д. 8824. Л. д. 2). Москва, Россия.
- И. Т. (1912). Отпечаток пальца уличил. *Вестник полиции*, 44, с. 976.
- Колдаев, В. М. (2005). *Из истории практической криминалистики в России*. М.: ЛексЭст.
- Лебедев, В. И. (1909). *Дактилоскопия (пальцепечатание)*. СПб. 80 с.
- Личная карточка сотрудника Народного Комиссариата Внутренних Дел Жабчинского Михаила Александровича* (б. д.). Государственный архив Российской Федерации. (Ф. 393. Оп. 85. Д. 8824. Л. д. 2). Москва, Россия.
- Л. К. (1914). Сыскные отделения и новый их руководитель. *Вестник полиции*, 28.
- Л. К. (1915). 25-летний юбилей русской научной полиции. *Вестник полиции*, 23.
- Миллер, А. (2013). Современный уголовный розыск. Регистрация преступников. Дактилоскопия. У Вербенський, М. Г., Гирько, С. І., Проценко, Т. О., Чисніков, В. М., Плугатар, Т. А., Нікітіна, І. Е., & Лаптев, С. Г., *Криміналістичні реєстраційно-довідкові й судово-експертні установи Міністерства внутрішніх справ та Міністерства юстиції Російської імперії (1889–1917 рр.)* (Кн. 1, с. 210–219). Київ; Харків: ДНДІ МВС України.
- М. Ж. (1915). *Букварь современного городского*. Варшава: Полицейская типография.
- Павловский, И. Ф. (Сост.). (1890). *Исторический очерк Петровского Полтавского Кадетского Корпуса (1840–1890)*. Полтава: Тип. Губерн. Правления.
- Прохоров, К. (1913a). Ответ на заметку М. Жабчинского. *Вестник полиции*, 26, с. 610.
- Прохоров, К. (1913b). По поводу заметки М. Жабчинского. *Вестник полиции*, 30, с. 702.
- Рыжов, Д. С. (2001). *Борьба полиции России с профессиональной преступностью (1866–1917 гг.): монография*. Самара: СЮИ МЮ России. 144 с.
- Семеновский, П. С. (1923). *Дактилоскопия как метод регистрации*. М. 118 с.
- Студенты в регистрационном бюро Варшавского сыскного отделения. (1912). *Вестник полиции*, 14, с. 348.
- Жабчинский, М. А. (1907). *Применение дактилоскопии в сыском деле (по Генри)*. Варшава. 24 с.
- Жабчинский, М. (1909). Упрощенная система регистрации преступников. *Вестник полиции*, 15, с. 296–298.
- Жабчинский, М. (1910a). Пример применения «уголовной техники» в расследовании преступлений. *Вестник полиции*, 1, с. 17.
- Жабчинский, М. (1910b). Дактилоскопия. *Вестник полиции*, 3, с. 83.
- Жабчинский, М. (1910c). Из практики применения «уголовной техники» в расследовании преступлений. *Вестник полиции*, 5, с. 142–143.
- Жабчинский, М. (1910d). Пример применения «уголовной техники» в расследовании преступлений. *Вестник полиции*, 6, с. 174.
- Жабчинский, М. (1913). Желательные преобразования. *Вестник полиции*, 6, с. 137.
- Жабчинский, М. (1916). Об истинном назначении полиции. *Вестник полиции*, 12, с. 338–339.

V. Chysnikov, DSc (Law), Associate Professor,
Chief Researcher
Department of Scientific Information and Editorial
and Publishing Activities,
State Research Institute,
MIA of Ukraine, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2020-7298>
email: vchisnikov@ukr.net
тел.: +38(097)-736-21-00

MYKHAILO OLEKSANDROVYCH ZHABCHYNSKYI (1863–?) – ONE OF THE FORENSIC SPECIALISTS IN DACTYLOSCOPY OF THE EARLY TWENTIETH CENTURY

The innovative official activity of Mykhailo Oleksandrovych Zhabchynskyi (1863 – after 1919), the head of the registration bureau of the Warsaw detective department, as well as the branch of the Central Registration Bureau of the Police Department in Warsaw, has been described in this publication. He was a well-known forensic practitioner of the early twentieth century, one of the pioneers of application of scientific and technical tools in fingerprint examinations in the police of the Russian Empire, the author of many works on the registration of a criminal element. Mykhailo Oleksandrovych was the first fingerprint expert who spoke at court hearings in criminal cases (1909–12), held lectures and classes for law students of the Warsaw University and female lawyers at the Warsaw higher women's courses (1912). He also taught at the School of Instructors of the Militia State University of the NKVD of the RSFSR (1918–19). Unfortunately, there is insufficient information about Zhabchynskyi's further fate, and his photo has not been found. The author states that there are many gaps in Zhabchynskyi's biography which should be investigated by modern, first of all, Polish colleagues.

Keywords: M. A. Zhabchinsky; Warsaw detective department; anthropometry; fingerprinting; Warsaw branch of the Central Registration Bureau of the Police Department; «Police Bulletin».

В. Н. Чисников, доктор юридических наук, доцент,
главный научный сотрудник
отдела научно-информационной
и редакционно-издательской деятельности,
Государственный научно-исследовательский институт
МВД Украины, г. Киев
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2020-7298>
email: vchisnikov@ukr.net
тел.: +38(097)-736-21-00

МИХАИЛ АЛЕКСАНДРОВИЧ ЖАБЧИНСКИЙ (1863–?) – ОДИН ИЗ КРИМИНАЛИСТОВ-ДАКТИЛОСКОПОВ НАЧАЛА XX СТОЛЕТИЯ

Освещена новаторская служебная деятельность заведующего регистрационным бюро Варшавского сыскного отделения, а также филиала Центрального регистрационного бюро Департамента полиции в Варшаве Михаила Александровича Жабчинского (1863 – после 1919) – известного криминалиста-практика начала XX в., одного из пионеров применения научно-технических средств в полицейских органах, автора многих трудов по вопросам регистрации преступного элемента. Михаил Александрович был первым экспертом-дактилоскопистом, который выступал в судебных заседаниях по уголовным делам (1909–1912), читал лекции и проводил занятия со студентами-юристами Варшавского университета и слушательницами-юристами Варшавских высших женских курсов (1912). Однако дальнейшая судьба Жабчинского остается не установленной, не обнаружено и его фото. В биографии Жабчинского осталось много белых пятен, которые необходимо исследовать современным, в первую очередь польским, коллегам.

Ключевые слова: М. А. Жабчинский; Варшавское сыскное отделение; антропометрия; дактилоскопия; Варшавский филиал Центрального регистрационного бюро Департамента полиции; «Вестник полиции».